

เอกสารคำบรรยาย วิชานิติตรรกศาสตร์

นัทมน คงเจริญ¹

ในเอกสารนี้ได้รวบรวมหัวข้อที่ได้รับมอบหมายให้บรรยาย นับตั้งแต่ การอ่านงานทางวิชาการ กฎหมาย หลักการ และการให้เหตุผลทางกฎหมาย เข้าไว้ด้วยกัน และสรุปความจากการบรรยายในห้อง เพื่อเป็นแนวทางให้กับนักศึกษาในการเขียนงานทางวิชาการกฎหมายสั้น ๆ ขึ้นมาชิ้นหนึ่ง อันเป็นเงื่อนไขส่วนหนึ่งของการผ่านวิชานี้ (การบ้านที่มอบหมาย อยู่ตอนท้ายของเอกสารนี้)

โครงสร้างของเอกสารนี้ ประกอบไปด้วย 5 ส่วนด้วยกัน

ส่วนแรก เป็นการเกริ่นนำถึงความสำคัญ ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะในการอ่านเอกสารในทางวิชาการ

ส่วนที่สอง เป็นข้อสังเกตและคำแนะนำสำหรับการศึกษาหลักการทางกฎหมาย เพื่อเชื่อมโยงกับการศึกษาถึงการใช้ภาษากฎหมาย เพื่อเป็นข้อสังเกตสำหรับนิติตรรกศาสตร์

ส่วนที่สาม เป็นการใช้ตรรกะในการให้เหตุผลทางกฎหมาย

ส่วนที่สี่ เป็นการทบทวนและแนะนำสำหรับการเขียนงานทางวิชาการ

และสุดท้าย เป็นบทสรุปพร้อมทั้งรายละเอียดของการบ้านที่นักศึกษาจะทำส่ง สำหรับวิชานี้ ความมุ่งหมายของการสรุปคำบรรยายนี้ เป็นการเพิ่มเติมข้อแนะนำเกี่ยวกับการอ่านและการเขียนงานทางวิชาการกฎหมาย จากที่นักศึกษาเคยเรียนมาเรื่องการค้นคว้าทางกฎหมายและการเขียนบทความทางวิชาการ ที่ได้เรียนมาแล้ว

ส่วนที่ 1 การอ่านงานทางวิชาการกฎหมาย

การอ่านที่หลายคนอาจเคยได้ยิน ได้ใช้มาแล้ว เช่น การอ่านแบบผ่านๆ หรือการอ่านเอาเรื่อง หรือการฝึกทักษะในการอ่านเพื่อสอบในเวลาจำกัด เช่น การอ่านแบบ skimming & scanning ก็ตาม แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงการอ่านอย่างจริงจัง เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างครบถ้วน ทราบว่าผู้เขียนต้องการจะสื่ออะไร มีหลักการและพื้นฐานทางความคิดอย่างไร และเมื่อพิจารณาเฉพาะในการอ่านงานวิชาการทางกฎหมายแล้ว ผู้อ่านจำเป็นต้องทำความเข้าใจถึง บทบัญญัติของกฎหมาย หลักการทางกฎหมาย และการใช้บังคับกฎหมายนั้น อาจจะเป็นการอ้างถึงคำพิพากษาของศาล หรืออาจจะมีรายละเอียดของข้อเท็จจริงประกอบมา ดังนั้นผู้อ่านจึงต้องอาศัยการอ่านอย่างลึกซึ้ง

¹ เอกสารประกอบคำบรรยาย วิชานิติตรรกศาสตร์ วันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2562

ยิ่งไปกว่านั้น การอ่านงานทางกฎหมายที่หลายคนมักพูดว่าต้องเรียนแบบท่องจำ ซึ่งการท่องจำตัวหนังสือแบบที่อยู่นั้น เป็นไปไม่ได้เลย ที่ผู้อ่านจะจำได้ทุกอย่าง ดังนั้นนักเรียนกฎหมายจึงจำเป็นต้องมีวิธีการอ่านงานวิชาการทางกฎหมายอย่างมีเทคนิค เพื่อจะทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ จำในส่วนที่เป็นสาระสำคัญและสามารถนำความรู้ไปใช้ในการสอบและการทำงาน

การอ่านเอกสารทางกฎหมายที่นักศึกษาเคยเรียนผ่านมาแล้ว คือการอ่านตัวบทบัญญัติของกฎหมาย (อ่านตัวบท มีส่วนเหตุ และส่วนผลของกฎหมาย) และการอ่านคำพิพากษาของศาล ในคำบรรยายนี้ จะแนะนำการอ่านเอกสารทางวิชาการกฎหมาย

1.1. Checklist ข้อแนะนำอย่างแรกคือ การพิจารณาถึง 5 ข้อนี้ (checklist)² ได้แก่

1. หัวเรื่อง/ ประเด็น	4. คำศัพท์กฎหมาย และความหมาย นัยยะ
2. อ้างอิงถึง/ ตัวบทกฎหมาย	5. ตัวอย่าง – ข้อเท็จจริง ที่ยกขึ้นมาอธิบาย
3. สิ่ง que เอกสารนั้นต้องการจะบอก	ประกอบ

โดยทั่วไป การเริ่มต้นอ่านเอกสารวิชาการทางกฎหมาย เรามักจะนึกถึงตำรากฎหมาย ซึ่งจะประกอบไปด้วยบทบัญญัติของกฎหมาย หลักการและทฤษฎี รวมไปถึงแนวทางการใช้กฎหมาย ที่มักจะเป็นการนำคำพิพากษาของศาลมาอธิบาย ข้อสังเกตตำรากฎหมายที่ดี ควรมีแนวคิดและบทวิเคราะห์กฎหมายและการใช้กฎหมายนั้นอธิบายมาอธิบายประกอบด้วย

นอกเหนือจากตำราทางกฎหมายที่จะมีความครบถ้วน เน้นไปที่การอธิบายถึงกฎหมายลักษณะใดลักษณะหนึ่งแล้ว ยังมีงานวิจัย วิทยานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นงานวิชาการที่มีความยาว โดยเจาะลึกถึงปัญหากฎหมายบางเรื่อง มีโจทย์วิจัยที่ชัดเจน ซึ่งอาจจะเป็นประเด็นหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายได้หลายฉบับ หลายลำดับขั้นของกฎหมาย รวมไปถึงปัญหาการใช้กฎหมายนั้นด้วย งานวิจัยและวิทยานิพนธ์นี้อาจมีความยาวได้ประมาณ 100 หน้าขึ้นไป จึงสามารถอธิบายโดยละเอียด มีระเบียบวิธีวิจัย การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์โดยอาศัยแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ทางกฎหมายจึงเป็นงานที่คิด วิเคราะห์ นำเสนอถึงเรื่องที่เป็นปัญหา และหาทางแก้ไข มีความใหม่ในข้อเสนอทางวิชาการ

สุดท้าย คือบทความทางวิชาการ ซึ่งจะมีขนาดสั้น เมื่อเทียบกับงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ บทความจะมีความยาวประมาณ 10 -15 หน้าขึ้นไป บทความขนาดยาว อาจมีจำนวนหน้าถึง 50 – 70 หน้า โดยปกติแล้วจะประมาณ 20-25 หน้า ดังนั้น การนำเสนอในบทความจะกระชับ ชัดเจน ว่า

² ดัดแปลงมาจาก Department of Justice, State of New South Wales, "Reading Legal Documents" (2017) website: <http://www.lawaccess.nsw.gov.au>

ต้องการจะนำเสนออะไร และส่วนใหญ่บทความทางวิชาการต้องมีการดึงดูดให้อ่านเลือกที่จะอ่านงานเขียนนั้น เนื่องจากมีบทความต่าง ๆ ให้อ่านเลือกอ่านมากมาย

ลักษณะที่ดีของงานทางวิชาการคือ ความเป็นอิสระ การมีข้อถกเถียง หรือข้อเสนอเป็นประเด็นใหม่ และมีการวิเคราะห์ วิจัยที่น่าสนใจ สมเหตุสมผล มีการอ้างอิงถึงองค์ความรู้และข้อเท็จจริงที่เชื่อถือได้

อย่างไรก็ดี ในที่นี้จะไม่ได้กล่าวถึงเอกสารทางกฎหมาย เช่น เอกสารในทางวิชาชีพกฎหมาย เช่น การร่างฟ้อง การทำเอกสารทางกฎหมาย เช่น การร่างหนังสือสัญญา การจดทะเบียนนิติกรรมต่าง ๆ รวมถึงการศึกษาในส่วนที่เป็นทักษะของการประกอบวิชาชีพกฎหมายต่อไป ซึ่งจะต้องไปศึกษาในแต่ละวิชานั้น ๆ เช่น ในวิชาว่าความ

1.2 ประเภทของเอกสารที่อ่าน

เอกสารที่เราอ่านนั้น อาจแบ่งได้เป็นเอกสารปฐมภูมิ (primary source) หรือเอกสารลำดับต้น เช่น ข้อเท็จจริง ข่าว ในทางกฎหมาย ถือว่าตัวบทกฎหมายและคำพิพากษาเป็นเอกสารลำดับต้น³ กล่าวคือ ในช่วงเวลานั้น กฎหมายที่ประกาศใช้ มีผลบังคับใช้อยู่ มีเนื้อหาเช่นนั้น เป็นความจริง ณ จุดนั้น การอธิบายและจัดประเภทเอกสารทำนองนี้รวมถึงคำพิพากษาของศาลด้วย คือ ศาลเขียนคำพิพากษาและอ่านคำพิพากษานั้น ถือเป็นข้อเท็จจริงอย่างหนึ่ง มีผลบังคับทางกฎหมายเช่นนั้นจริง ถือเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง หากพิจารณาตามหลักการเช่นนี้แล้ว สัญญาที่เขียนขึ้นแล้ว ก็เป็นเอกสารทางกฎหมายที่เป็นข้อเท็จจริงและเป็นเอกสารลำดับต้น เป็น primary source อย่างหนึ่ง ที่

³ Library – State University of New York Oswego, “Primary vs. Secondary Sources” (2019) <https://libraryguides.oswego.edu/BRC319> ; Harvard Law School Library, “Legal Research Strategy” (2018) <https://guides.library.harvard.edu/law/researchstrategy/primarysources>

ถูกเขียนขึ้นและมีผลบังคับใช้ในทางกฎหมาย เอามาเป็นเอกสารหลักฐาน ทางข้อเท็จจริง เช่น พินัยกรรม เขียนขึ้นแล้ว เป็นความจริง และมีผลบังคับใช้ในทางกฎหมายอย่างหนึ่ง

การพิจารณาถึงเอกสารที่เป็นเอกสารลำดับต้น ในที่นี้ จึงรวมถึงหนังสือของทางราชการด้วย เช่น คำสั่งแต่งตั้งข้าราชการ เมื่อถูกประกาศออกมาแล้ว เป็นข้อเท็จจริง ที่มีผลบังคับตามกฎหมาย ถือเป็นเอกสารที่ถูกทำขึ้นจริง (existing fact) เราใช้เอกสารเหล่านี้ เพื่อการอ้างอิง และวิเคราะห์ใน ฐานะที่เอกสารเหล่านี้เป็นวัตถุแห่งการศึกษา (object of study)

เอกสารลำดับต้นนี้ รวมถึงไดอารี่ อัตชีวประวัติของบุคคล และรวมถึงบทสัมภาษณ์ เมื่อผู้เขียน (ผู้วิจัย) ลงพื้นที่ เก็บข้อมูล สถิติ แบบสำรวจ และบทสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จึงถือว่าเป็นข้อมูลเบื้องต้น ที่จะนำมาพิจารณาในฐานะข้อเท็จจริง เป็นข้อมูลที่เกิดขึ้นจริง

เอกสารอีกประเภทหนึ่งคือ เอกสารทุติยภูมิ (secondary source) หรือเอกสารลำดับรอง คือ เอกสารที่เป็นความคิดเห็น⁴ ข้อวิจารณ์ ที่ผู้เขียนได้อธิบายและให้ความเห็นของตัวเองเอาไว้ใน เอกสารนั้น มีการรวบรวมข้อมูล เพื่อนำเสนอ โน้มน้าวให้ผู้อ่านเข้าใจ และคิดตามที่ได้ตั้ง ประเด็นเอาไว้ เช่น ตำรา บทความทางวิชาการ ซึ่งเป็นความคิดเห็น ซึ่งอาจมีข้อถกเถียงในแนวคิด ประเด็นต่าง ๆ ในเอกสารนั้นได้ เราใช้เอกสารเหล่านี้ ในการสำรวจสถานะ องค์ความรู้ และข้อ ถกเถียงในเรื่องนั้น ๆ ซึ่งอาจมีความเห็นโต้แย้งได้ อาจมีแนวคิด ทฤษฎีทางกฎหมายที่ใช้ เพื่ออธิบาย ในเรื่องนั้น การวิพากษ์วิจารณ์ทางวิชาการ เกิดขึ้นได้ เพื่อนำไปสู่บทสนทนา เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความเห็นทางวิชาการ

คุณค่าของงานเขียนประเภทนี้ อยู่ที่ข้อเสนอแนะ ข้อถกเถียง การค้นคว้าและอ้างอิง เวลาอ่าน งานเหล่านี้ ให้อำนาจผู้เขียนเป็นใคร เขียนงานนี้ขึ้นเมื่อไร บางครั้งผู้เขียนอาจเป็นปรมาจารย์ในทาง กฎหมาย ผู้มีประสบการณ์และการศึกษาในเรื่องนั้นมาเป็นอย่างดี อิทธิพลแนวคิดทางกฎหมายอาจ เป็นที่ยอมรับในวงการวิชาการในเรื่องนั้น หรือผู้เขียนอาจเป็นคนรุ่นใหม่ ที่ทำการศึกษาวิจัยใน ประเด็นนั้น เก็บข้อมูลในเชิงข้อเท็จจริง ลงพื้นที่ สัมภาษณ์ อาจทำให้งานเขียนของผู้ที่มีความ น่าสนใจ มีประเด็นใหม่ ๆ ที่วงการวิชาการอาจจะไม่เคยรู้มาก่อน ที่สำคัญคือดูที่ระเบียบวิธีวิจัย และการ เก็บข้อมูล มีระบบการศึกษาค้นคว้า และระบบการอ้างอิงที่น่าเชื่อถือ

⁴ มีข้อสังเกตว่า ความจริงแล้ว ในคำพิพากษาเองก็มีความเห็นของผู้พิพากษาที่ให้ไว้ เขียนไว้ แต่เมื่อมีการเขียนคำ พิพากษาไว้แล้วและอ่านคำพิพากษาออกมา มีผลบังคับตามคำพิพากษานั้น ตัวเนื้อหาของคำพิพากษาถือเป็นเอกสาร ทางกฎหมายในการวางหลักกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System ที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า Case Law System คำพิพากษาที่อ่านแล้ว ถือเป็นเอกสารลำดับต้น

1.3 การอ่านอย่างมีสติและรู้เท่าทัน

“เรื่องเล่า มีผู้เล่า ผู้เล่า มีเป้าหมายของการเล่าเสมอ”⁵

คำกล่าวนี้ ย้ำให้ผู้อ่านพิจารณาถึง เจตนารมณ์และความคิด (agenda) ของเอกสารนั้น ในทุกครั้งที่อ่านงานใดก็ตาม

การอ่านเอกสารวิชาการ หรือบทความ งานเขียนอื่น ๆ ผู้อ่านจำเป็นต้องเพิ่มเติมทักษะในการอ่านมากขึ้น ว่าผู้เขียนมีจุดยืนและเขียนเอกสารนั้นบนความคิดอย่างไร อุดมการณ์ทางกฎหมายอย่างไร และเอกสารนั้นต้องการจะสื่อถึงข้อความอย่างไร

ในการอ่านเอกสารทุกชนิด ขอให้ระลึกถึง **กาลามสูตร** คือ อย่าเชื่อสิ่งที่อ่านไปเสียทั้งหมด จนกว่าจะได้พิจารณาอย่างถ่องแท้เสียก่อน การอ่านอย่างมีสติคือ ต้องตั้งคำถามกับเรื่องที่อ่าน⁶ และต้องคิดตามด้วย ข้อแนะนำสำหรับการอ่านเอกสารทางกฎหมาย ขอให้ตระหนักถึง สิ่ง “อย่าเชื่อ” (จนกว่าจะได้พิจารณาอย่างมีสติ) อย่างน้อย 3 ประการคือ อย่าเชื่ออาจารย์ (ผู้เขียนเอกสารนั้น) อย่าเชื่อตำรา และอย่าเชื่อกฎหมาย

ข้อสังเกตในส่วนของอาจารย์หรือผู้เขียนเอกสาร/ตำรากฎหมายนั้น ผู้เขียนย่อมมีรากฐานความคิดและอุดมการณ์ทางกฎหมาย เช่น ผู้ที่จบจากฝรั่งเศส เยอรมัน หรืออังกฤษ อเมริกา หรือผู้เขียนที่เป็นผู้พิพากษา เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย หรือทนายความ เป็นต้น แนวคิดและความเชื่อย่อมมีอิทธิพลต่าง ๆ ประกอบขึ้นเป็นเนื้อหาและพื้นฐานความคิดที่เอกสารนั้นนำเสนอ และเมื่อเวลาผ่านไป ความคิดเห็นของผู้เขียน อาจเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์และประสบการณ์ รวมถึงจุดยืนของผู้เขียน ดังนั้นผู้อ่านจึงต้องใช้วิจารณญาณของตนเองในการอ่านด้วย เพื่อทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ ข้อสังเกตในเรื่องของผู้เขียนนี้ ให้ใช้กับการอ่านตำราด้วย เนื่องจากตำราหรือเอกสารทางกฎหมาย หรือบทความทางวิชาการ ก็เขียนขึ้นโดยบุคคลที่มีความคิดและจุดยืน ที่อาจมีอคติได้เหมือนกัน

จริงอยู่ที่งานเขียนทางกฎหมายควรมีหลักการ อยู่บนพื้นฐานบางประการ เช่น ความยุติธรรม⁷ แต่บางครั้งเจตนารมณ์ และเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เนื้อหาและหลักการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงได้

⁵ ศรวณีย์ สุขุมวาท, เสวนาวิชาการ “ชีวิตร่วม ร่วมชีวิตกับสตรีศึกษา สตรีนิยม” คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (3 พฤศจิกายน 2555).

⁶ Critical thinking – การคิดเชิงวิพากษ์ หากสนใจ ควรศึกษาเพิ่มเติมภายหลัง

⁷ ซึ่งอาจมีข้อถกเถียงได้ ว่าความยุติธรรมมีอยู่จริงหรือไม่ ความยุติธรรมอาจไม่ใช่ความจริง แต่เป็นเพียงวาทกรรมเท่านั้น หรือไม่? อ่านเพิ่มเติมใน สมชาย ปรีชาศิลปปะกุล, “ความจริงในกฎหมาย กฎหมายในความจริง” (12 มิถุนายน 2560) จากเว็บไซต์ 101 <https://www.the101.world/truth-in-law-law-in-truth/>

เช่น หลักการเกี่ยวกับการจัดการที่ดิน ในยุคดั้งเดิม ที่ดินอาจเป็นทรัพยากรที่มีอยู่มากมาย บุคคลสามารถหักล้างทางพงศาวดารที่ดินเพื่อเป็นกรรมสิทธิ์ของตัวเองได้ แต่เมื่อประชากรมากขึ้น แต่ทรัพยากรมีอยู่จำกัด จึงต้องมีหลักการบางอย่าง เช่น การจำกัดการถือครองที่ดิน การจัดสรรและกระจาย การคุ้มครองพื้นที่อนุรักษ์ แนวคิดที่เปลี่ยนไปตามเวลาและสถานการณ์ หากเป็นแนวคิดทางกฎหมายแพ่ง พาณิชย หรืออาญา อาจจะไม่เปลี่ยนแปลงไปมากเท่ากับกฎหมายมหาชน เช่น วิธีการเลือกตั้ง จำนวนสมาชิกผู้แทนราษฎร รวมถึงเกณฑ์การคำนวณว่าใครเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง ดังนั้น การอ่านงานวิชาการ ให้ผู้อ่านพิจารณาถึงผู้เขียน ว่าเขียนเมื่อใด มีแนวคิดและอุดมการณ์ทางกฎหมายอย่างไร

สิ่งที่ต้องระวัง อย่าเชื่อสุ่มสี่สุ่มห้า แม้แต่ตัวบทกฎหมายก็เช่นกัน กฎหมายมีเวลาของการบังคับใช้ เวลาอ่านกฎหมายให้ดูเวลากำกับด้วยเสมอ ว่ากฎหมายที่กำลังอ่านอยู่นั้น จากเอกสารที่เขียนขึ้นเมื่อใด และในปัจจุบันกฎหมายนั้นมีการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขอย่างไรหรือไม่ บางครั้งมีการยกเลิกทั้งฉบับ บางครั้งยกเลิกหรือแก้ไขเป็นบางมาตรา ดังนั้น เวลาอ่านกฎหมาย ให้ดูว่ากฎหมายนั้น ยังใช้บังคับอยู่หรือไม่ หากว่ากฎหมายนั้นเปลี่ยนแปลงไปแล้ว การอ่านงานเขียนนั้น เราต้องจัดเอกสารนั้นเป็นการอธิบายถึงเรื่องในอดีต กลายเป็นเหตุการณ์และความคิดเห็นทางประวัติศาสตร์ไปแล้ว⁸

หลักการนี้ นำไปใช้เมื่อเราเป็นผู้เขียนด้วย กล่าวคือ การเขียนถึงกฎหมายต้องระบุเวลากำกับเสมอ เช่น เขียนถึงรัฐธรรมนูญของไทย คงจะเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุด เราจะระบุเพียงว่ามาตรา 30 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เพียงเท่านั้นไม่ได้ ต้องระบุด้วยว่า รัฐธรรมนูญปีไหนด้วย เนื่องจากรัฐธรรมนูญไทย นั้นถูกยกเลิกบ่อยเสียยิ่งกว่ากฎหมายบางฉบับเสียด้วยซ้ำ

อีกตัวอย่างสำหรับการตระหนักถึงแนวคิดของผู้เขียน เอกสารตำราทางวิชาการ หรือกฎหมายที่อาจเปลี่ยนไปได้เมื่อเวลาเปลี่ยน เช่น ระบบการเลือกตั้งของไทย จากปี 2540 ที่มีการกำหนดกลไกของพรรคการเมืองเพื่อส่งเสริมให้พรรคการเมืองใหญ่ เดิมนั้นและมีเสถียรภาพทางการเมือง ในขณะที่ปัจจุบัน รัฐธรรมนูญปี 2560 ต้องการออกแบบกลไกทางกฎหมายเลือกตั้ง ให้กระจายไปยังพรรคเล็ก ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้การจัดตั้งพรรคการเมือง และลดทอนอำนาจ และอิทธิพลของพรรคการเมืองใหญ่ลง ดังนั้นตำรากฎหมายรัฐธรรมนูญ ก็ต้องเขียนเพื่ออธิบายและมองถึงจุดยืนของ

⁸ สำหรับนักกฎหมาย การจะตรวจสอบถึงความเป็นปัจจุบันของกฎหมาย ให้ค้นตัวบทกฎหมายได้จาก เว็บไซต์ของสำนักงานกฤษฎีกา (ในส่วนที่เป็นห้องสมุดกฎหมาย) จะมีบทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ ณ ปัจจุบัน <http://www.krisdika.go.th/wps/portal/general>

รัฐธรรมนูญแต่ละยุค และนักวิชาการทางกฎหมายมหาชนในช่วงเวลาต่างกัน อาจมีความคิดเห็นเปลี่ยนแปลงไปได้

ดังนั้น การตระหนักถึงเวลาและสถานที่ (time and space) ในการทำความเข้าใจเอกสารทางวิชาการ จึงจะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจงานนั้น และรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น

หลักการเรื่องเวลานี้ ใช้กับการอ่านคำพิพากษาด้วย (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี Common Law System or Case Law System ที่คำพิพากษานั้นอาจจะถูกกลับหลักแล้วก็ไม่ได้) ในการอ่านคำพิพากษาของไทย เพื่อดูว่ามีการนำกฎหมายมาตีความและบังคับใช้อย่างไรนั้น อ่านเพื่อดูเหตุผลในคำพิพากษาและการวางหลักกฎหมาย ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้เมื่อเวลาและข้อเท็จจริงเปลี่ยนไป

ดังนั้น การอ่านจึงต้องมีสติว่าผู้เขียนมีจุดยืนในเรื่องนั้นอย่างไร เวลาและบริบทของเรื่องที่เราอ่าน ไม่ว่าจะเป็นสถานที่และเวลา บริบทที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ยังคงเป็นเช่นนั้นอยู่หรือ มีแนวคิดโต้แย้งเกิดขึ้นใหม่หรือไม่ บางครั้ง ตัวบทกฎหมายที่เขียนไว้ อาจเป็นเพียงตัวหนังสือ แต่เมื่อจะพิจารณาว่าเป็นจริงหรือไม่นั้น เป็นอีกเรื่องหนึ่ง กล่าวคือ บทบัญญัติของกฎหมายที่เขียนไว้ในรัฐธรรมนูญ ว่ามีการรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ในการแสดงออก การเขียนไว้อย่างสวยหรูในตัวบท (black letter law) ต้องมาพิจารณาในการบังคับใช้กฎหมายในความเป็นจริงด้วย ว่ามีการเคารพเสรีภาพในการแสดงออกในทางปฏิบัติเป็นอย่างไร⁹

1.4 จุดยืนและน้ำเสียงของเรื่องที่เราอ่าน

งานวิชาการทางกฎหมาย ก็เหมือนกับงานวิชาการประเภทอื่น ๆ ที่ผู้เขียนย่อมมีเจตนารมณ์เป้าหมายในการเขียนงานนั้น รวมถึงตัวบทกฎหมาย และคำพิพากษาด้วย ย่อมมีอุดมการณ์ทางกฎหมายแฝงอยู่ ดังนั้นการอ่านจึงจำเป็นต้องจับประเด็นและจุดยืนของงานนั้นให้ออก เราจะได้นำงานชิ้นนั้นไปใช้อย่างถูกต้อง เช่น การอ่านงานที่เกี่ยวกับการจัดการระบบทรัพย์สิน ที่มาจากต่าง

⁹ ในการศึกษากฎหมาย มีอยู่ 3 ระดับ คือระดับเบื้องต้นที่สุด คือการศึกษาว่ากฎหมายบัญญัติไว้ว่าอย่างไร (what the law is?) ระดับที่ 2 คือ การศึกษาว่ามีการบังคับใช้กฎหมายนั้นอย่างไร (how is the law applied?) ซึ่งอาจพิจารณาจากการตีความ การใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐ และการนำกฎหมายนั้นมาพิพากษาคดี ระดับที่ 3 คือการศึกษากฎหมายเพื่อรู้ว่ากฎหมายที่ดี ที่ยุติธรรมนั้นควรเป็นอย่างไร (What the law ought to be?) ที่ผู้ศึกษามีความเข้าใจถึงเจตนารมณ์ของกฎหมาย รู้ว่ากฎหมายนั้นควรบัญญัติและบังคับใช้อย่างไร จึงจะเหมาะสมกับบริบทของสังคมนั้น จาก Oliver Wendell Holmes, (1897) "The Path of the Law" 10 Harvard Law Review 457.

<http://moglen.law.columbia.edu/LCS/palaw.pdf>

ศึกษาเพิ่มเติมข้อถกเถียงในทางสำนักคิดทางกฎหมายได้ที่ Stanford Encyclopedia of Philosophy, "The Nature of Law" <https://plato.stanford.edu/entries/lawphil-nature/>

สถานที่กัน เช่น ในประเทศจีนหรือเวียดนาม ที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองเป็นแบบคอมมิวนิสต์หรือสังคมนิยม ก็จะมีทิศทางของกฎหมายไปในการจัดการแบบส่วนรวมเป็นหลัก ต่างจากงานกฎหมายของประเทศเสรีนิยม ที่มองว่ากฎหมายต้องคุ้มครองระบบทรัพย์สินส่วนบุคคลเป็นหลัก ระบบการจัดการทางกฎหมายก็จะแตกต่างกันไปกับหลักกฎหมายและกระบวนการที่ใช้อยู่ในประเทศเสรีนิยม

ความแตกต่างของงานทางวิชาการทางกฎหมาย นอกจากจะขึ้นอยู่กับอุดมการณ์ทางกฎหมายแล้ว ยังมีสำนักคิดทางกฎหมาย¹⁰ ที่ผู้เขียนนั้นเชื่อถือ อันจะเป็นลักษณะของการใช้กฎหมายและการตีความกฎหมายของผู้นั้นด้วย และลักษณะของผู้เขียน เช่น เป็นผู้ที่มีแนวคิดแบบอนุรักษนิยม หรือแบบเสรีนิยม หรือแบบสังคมนิยม ก็จะสะท้อนออกมาในงานเขียนทางวิชาการของเขาด้วย

น้ำเสียง (tone) ของเรื่องที่เราอ่าน เป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำความเข้าใจงานวิชาการนั้น โดยทั่วไปมักมีการกล่าวว่างานทางวิชาการต้องมีความเป็นกลาง ซึ่งเรื่องนี้มีข้อควรระวังอยู่ ว่าความเป็นกลางจริง ๆ นั้นมีอยู่หรือไม่

อย่างไรก็ดี เท่าที่พบ งานเขียนแทบทุกชนิดมีเจตนาารมณ์ของผู้เขียนแทรกอยู่เสมอ เช่น งานเขียนนั้นเขียนจากอุดมการณ์อย่างไร เช่น เสรีนิยม ทุนนิยม หรือ สวัสดิการสังคม อนุรักษสิ่งแวดล้อม น้ำเสียงหรือ tone ของการเขียนก็เช่นกัน งานเขียนโดยมากตั้งอยู่บนพื้นฐานของความต้องการโน้มน้าวผู้อ่านให้เห็นจริงตามที่ผู้เขียนเสนอ ดังนั้นจึงมีการให้เหตุผลสนับสนุน ชี้แจง ให้เห็นถึงเรื่องราวและแนวคิดที่ต้องการนำเสนอ

แต่ในบางครั้งผู้เขียนอาจมีความตั้งใจจะวิพากษ์วิจารณ์ หรือโต้แย้งงานอีกเรื่องหนึ่ง หรือจะเปรียบเทียบ หรือถึงขนาดบางครั้งเป็นการเสียดสี ก็เป็นได้ ดังนั้นการอ่านอย่างละเอียดจึงจำเป็นต้องจับประเด็นให้ได้ ว่าต้องการจะสื่อสารอะไร

จากที่มีข้อแนะนำและข้อสังเกตเกี่ยวกับการอ่านงานวิชาการทางด้านกฎหมาย (รวมถึงเอกสารทางกฎหมายแบบต่าง ๆ) สำหรับส่วนแรกนี้ จะยกแผนภาพมาเพื่อประกอบการอธิบายให้เห็นภาพอย่างง่าย ๆ ว่า เมื่ออ่านงานเอกสารต่าง ๆ ให้ระลึกไว้ว่าเรากำลังจับประเด็นของผู้เขียนที่พยายามจะเล่าเรื่องราวให้เราฟัง

¹⁰ สำนักคิดทางกฎหมาย (school of legal thought) ที่เรียนผ่านมาแล้วในวิชาหลักกฎหมายเบื้องต้นและบุคคล และได้เรียนอย่างลึกซึ้งต่อไปในวิชานิติปรัชญา

ส่วนประกอบของงานเขียนทางวิชาการกฎหมาย

การอ่านจึงควรได้ภาพคร่าว ๆ ดังปรากฏข้างบนนี้ ว่า:

- เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร
- มีข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับเรื่องนั้นอย่างไรบ้าง
- มีใครเข้ามาเกี่ยวข้องบ้าง และเกี่ยวข้องอย่างไร
- อะไรคือสาเหตุและผลของปรากฏการณ์ดังกล่าว
- มีแนวคิดพื้นฐานที่เกี่ยวข้องอย่างไร
- มีข้อถกเถียง หรือแนวคิดโต้แย้งหรือไม่ อย่างไร
- เรื่องนั้นมีบทบาทยุติทางกฎหมายใดที่เกี่ยวข้องบ้าง
- มีการใช้บังคับกฎหมายนั้นอย่างไร

ส่วนที่ 2 หลักการทางกฎหมาย

จากการเรียนกฎหมาย ผู้เรียนควรจะสามารถเข้าใจถึงหลักการทางกฎหมาย แนวคิดพื้นฐาน หรืออุดมการณ์ทางกฎหมายที่แทรกอยู่ในทุกอณูของกฎหมายที่ถูกบัญญัติขึ้น นับตั้งแต่การเรียนในชั้นปี ที่ 1 ดังนั้น การนำเอาหลักการทางกฎหมายมาเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจ และปรับใช้กฎหมายจึงเป็นสิ่งสำคัญ ในการเรียนวิชานิติศาสตรนี้ ต้องการจะชี้แนะให้นักศึกษาได้ตระหนักถึงหลักการ แนวคิด และทฤษฎีทางกฎหมายที่นำมาอธิบายและเป็นแนวทางในการใช้กฎหมาย

ในการอ่านทางกฎหมาย จึงต้องอาศัยแนวคิดทางกฎหมายอยู่เสมอ เมื่อเราอ่านงานทางกฎหมาย ให้สังเกตและจับประเด็นให้ได้ ว่างานชิ้นนั้น มีแนวคิดทางกฎหมายว่าอย่างไร ซึ่งบางครั้งผู้เขียนอาจไม่ได้ระบุอย่างชัดเจน หรือแม้แต่บางครั้งผู้เขียนอาจไม่รู้สึกรู้สีกตัวด้วยซ้ำไป ว่าตนเองมีแนวคิดและอุดมการณ์ทางกฎหมายเป็นอย่างไร ผู้อ่านจึงจำเป็นต้องตีความ หรือทำความเข้าใจ โดยการอ่านอย่างวิเคราะห์ให้ถ่องแท้ และจับประเด็นให้ได้ ว่าผู้เขียนต้องการจะบอกอะไร สื่ออะไร

ในทางตรงข้าม เมื่อเราเป็นผู้เขียน ให้ระลึกอยู่เสมอว่า เราคิด วิเคราะห์ และเขียนงานนั้น บนพื้นฐานแนวคิดอย่างไร การมีกรอบคิดที่ชัดเจน จะทำให้งานเขียนของเรามีขอบเขตและอธิบายได้อย่างสมเหตุสมผล อันเป็นลักษณะหนึ่งของคุณภาพทางวิชาการที่ดี และนำไปสู่ข้อความที่เราต้องการสื่อสารว่าอย่างไร เราต้องการจะบอกอะไร และหากจะมีผู้ร่วมถกเถียง สนทนากับเรา จะได้ตอบกันถูกต้อง พูดเรื่องเดียวกัน ได้เถียงกันด้วยเหตุผล ตรงเป้าหมาย

การยึดหลักการทางกฎหมาย จะทำให้เรามีความคิดเห็น ข้อถกเถียงและข้อเสนอ ที่ถูกต้องชัดเจน รวมถึงสามารถใช้ให้เห็นข้อบกพร่องหรือผิดพลาดต่าง ๆ ได้ เช่นตัวอย่าง การปรับใช้แนวคิดเกี่ยวกับความเสมอภาคของบุคคล ที่มีหลักการว่าทุกคนมีสิทธิในการกำหนดอนาคตของตนเอง ดังนั้น ทุกคนจึงมีสิทธิเลือกตั้งอย่างเท่าเทียมกัน หากเราตระหนักถึงหลักการดังกล่าวอย่างชัดเจน เมื่อเราพบคำกล่าวหรือข้อถกเถียงต่าง ๆ เราจะสามารถชี้ ว่ามีข้อบกพร่องอย่างไร เช่น “เสียงของคนเมือง 3 แสนคนมีคุณภาพมากกว่า 15 ล้านเสียงของคนต่างจังหวัด” หรือ “คนที่ศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ไม่มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง” หรือ “หลักการ 1 คน 1 เสียงไม่เหมาะที่จะใช้กับสังคมไทย” เป็นต้น

* บทแทรก สรุปคำบรรยายจากอาจารย์ไพสิฐ

ทักษะสำหรับนักเรียนกฎหมาย (Skills for Law Student)

- Skill หรือ ทักษะ หมายถึงอะไร

หมายถึง ความสามารถของมนุษย์ (ในทางด้านใดด้านหนึ่ง)

- เกิดขึ้นได้อย่างไร

เกิดจาก การมีประสบการณ์ในเรื่องใด ๆ ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง หรือ จำนวนหนึ่ง หรือ

เกิดจาก การฝึกฝนในเรื่องหนึ่งเรื่องใดจนมีความชำนาญ

- ในส่วนที่จะเกี่ยวข้องกับนักเรียนกฎหมาย จำเป็นต้องมีทักษะอะไรบ้าง

ทักษะสำหรับนักเรียนกฎหมาย มีทักษะอยู่สองสายที่นักเรียนกฎหมายจะต้องฝึกฝน

ทักษะสายที่ 1 ทักษะทางการเรียนรู้ (Cognitive Skills)

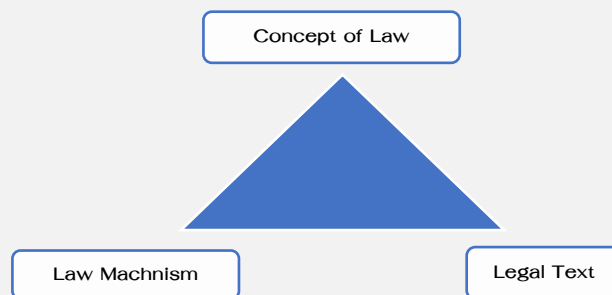
ทักษะสายที่ 2 ทักษะทางพฤติกรรม (Non-Cognitive Skills)

ทักษะสายที่ 1 ทักษะทางการเรียนรู้ (Cognitive Skills)

ทักษะที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ในทางกฎหมาย มีมากมาย ยิ่งเรามี skill ในทางกฎหมายมาก ๆ เรายิ่งมีความสามารถในทางกฎหมายที่รอบด้าน ในที่นี้จะยกตัวอย่าง ทักษะทางการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

1. ทักษะในการเข้าใจกฎหมายในเชิงระบบของกฎหมาย (Anatomy of Legal System)

ในทางกฎหมาย เราสามารถที่จะสรุปได้ว่า ในระบบกฎหมายทุกระบบจะประกอบด้วยส่วนที่

สำคัญๆและมีความเชื่อมโยงกันดังภาพ

ดังนั้น ในการเรียนกฎหมาย หากนักเรียนกฎหมายสามารถที่จะเข้าใจกฎหมายแต่ละเรื่องที่เราเรียนและเห็นถึงองค์ประกอบที่สำคัญและเชื่อมโยงถึงกันและกันได้ ก็จะทำให้เกิดทักษะในด้านการคิดวิเคราะห์ไปสู่ปัญหาหรือตอบคำถามอื่น ๆ ต่อไปได้ เช่น เรื่องนี้เป็นปัญหาอยู่ที่ตัวบท หรืออยู่ที่แนวคิด หรือเป็นปัญหาหลักการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือทุกด้านทุกองค์ประกอบเป็นปัญหาร่วมกัน

เราสามารถนำเอาแผนภาพนี้ไปใช้ในการพิจารณากฎหมายได้ในแต่ละเรื่อง โดยกรอบแนวคิดทางกฎหมายเป็นเครื่องกำหนดสำคัญ เพราะบางครั้งตัวบทบัญญัติของกฎหมายอาจเขียนไว้ไม่ครอบคลุม หรือไม่ปฏิบัติตามที่แนวคิดทางกฎหมายพึงรับรองไว้ เช่น เสรีภาพในการแสดงออก ที่แนวคิดในการคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงออกมีอยู่ แต่ตัวบทบัญญัติของกฎหมายไปไม่ถึงในการคุ้มครองเสรีภาพนั้น ในขณะที่กลไกในการบังคับใช้กฎหมาย เช่น การดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกฎหมาย เช่น การเปิดโอกาสให้บุคคลได้แสดงออกอย่างไรบ้าง

แผนภาพนี้ อาจใช้กับกฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา และกฎหมายมหาชนได้ทั้งหมด และทำให้เราเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด ตัวบท และกลไกการบังคับใช้กฎหมายในสังคมได้ หากส่วนหนึ่งส่วนใดเกิดปัญหาขึ้น จะได้วิเคราะห์และแก้ไขข้อบกพร่องนั้นได้อย่างถูกต้อง

2. ทักษะในการเชื่อมโยงข้อเท็จจริง กับ หลักกฎหมาย การเรียนในทางกฎหมายในทางวิชาชีพ มีเนื้อหาที่ครอบคลุม ปัญหา 2 กรอบใหญ่ๆ คือ ปัญหาข้อเท็จจริง และปัญหาข้อกฎหมาย

ปัญหาข้อเท็จจริง ทักษะที่นักเรียนกฎหมายต้องมีคือ การจับประเด็นข้อเท็จจริงให้ได้ ว่าประเด็นหลักคืออะไร ประเด็นรองคือ อะไร

สำหรับปัญหาข้อกฎหมาย ทักษะที่นักเรียนกฎหมายต้องมีคือ ทักษะในการตีความกฎหมาย

เครื่องมือในการฝึก Skill

Fact			Unit of Analysis	Legal Principle		
ข้อเท็จจริงทั่วไป	ข้อเท็จจริงที่สนใจ	ประเด็นทางกฎหมาย		มาตรา	หลักการ	แนวคิดทฤษฎี
A	B	C	★ G	F	E	D

นักศึกษาต้องปรับเอาข้อเท็จจริง และพิจารณาถึงหลักการทางกฎหมาย เพื่อนำมาเป็นการวิเคราะห์ของตัวเอง

ตัวอย่างของการปรับใช้แนวทางการวิเคราะห์ และฝึกทักษะของนักกฎหมาย จากตารางข้างบนนี้ คือ เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้น เช่น อุบัติเหตุรถชนกัน (A) ข้อเท็จจริงที่นักกฎหมายจะสนใจถกเถียงกันคือ ใครผิดใครถูก โดยการพิจารณาจากเหตุการณ์และพฤติกรรมในข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น (B) และนำไปสู่การวิเคราะห์กฎหมาย (C) เช่น ผู้ขับรถมาชนคนเดินข้ามถนนอยู่ ผู้ขับรถนั้น ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายแก่คนเดินถนนหรือไม่ อย่างไร

ในทางประเด็นกฎหมาย เริ่มจากแนวคิดทฤษฎีกฎหมาย เช่น ความรับผิดทางละเมิด มีทฤษฎีความผิด Fault theory ที่ผู้จงใจหรือประมาทเลินเล่อ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ต้องรับผิดชอบ (D) มาสู่หลักกฎหมายละเมิด (E) และในเรื่องละเมิดนี้ มีมาตรา 420 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดเงื่อนไขในรายละเอียดทางกฎหมายว่าจะก่อให้เกิดความรับผิดในมูลละเมิดอย่างไร (F)

จากทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายดังกล่าว มาถึงจุดที่สำคัญ อันเป็นหัวใจของการวิเคราะห์กฎหมาย คือผู้ขับรถชนคนเดินถนน ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย หรือไม่ ภายใต้กฎหมายอย่างไร (G)

จากตารางการวิเคราะห์กฎหมายที่กล่าวมานี้ สามารถนำมาปรับใช้กับบทกฎหมายในเชิงวิเคราะห์ภาพใหญ่ขึ้น สำหรับการเขียนบทความเชิงวิชาการกฎหมายได้เช่นกัน ยกตัวอย่างจากการใช้ประโยชน์ในที่ดิน การมีที่ดินรกร้างว่างเปล่าไม่ทำประโยชน์อยู่มากมาย (A) ประเด็นข้อเท็จจริงที่สนใจคือ เจ้าของที่ดินแต่กลับปล่อยทิ้งไว้ ที่ไม่ทำประโยชน์ ในขณะที่มีเกษตรกรไร้ที่ดินทำกิน (B) มาตรการทางกฎหมายในการจัดการกรณีการปล่อยที่ดินให้รกร้างว่างเปล่า มีหน่วยงานใดดำเนินการหรือไม่ อย่างไร (C)

เมื่อพิจารณาทางด้านหลักการทางกฎหมาย เริ่มจากแนวคิดทฤษฎี ที่มองว่าการใช้ประโยชน์ในทรัพยากร ต้องเป็นไปเพื่อใช้ประโยชน์สูงสุด - อรรถประโยชน์นิยม Utilitarianism (D) หลักกฎหมายเรื่องการทิ้งร้างที่ดิน (E) ที่มองว่าการให้สิทธิในการถือครองที่ดิน เจ้าของที่ดินต้องใช้ประโยชน์ในที่ดิน และมีบทบัญญัติของกฎหมาย มาตรา 6 ของประมวลกฎหมายที่ดิน ระบุไว้อย่างชัดเจน (F)

เมื่อมีทั้งข้อเท็จจริงปรากฏว่ามีการทิ้งร้าง ปล่อยที่ดินไว้ ไม่ทำประโยชน์ (ในทางข้อเท็จจริง) ในขณะที่หลักกฎหมายในการมุ่งหมายให้นำที่ดินออกมาใช้ประโยชน์ (ในทางหลักกฎหมาย) แต่ทำไมจึงเกิดปัญหาทิ้งร้างที่ดินอยู่อย่างดาษดื่น เกิดอะไรขึ้น นำมาสู่ประเด็นการวิเคราะห์กฎหมาย (G) ผู้ศึกษาต้องค้นคว้าว่าเกิดอะไรขึ้นกับการบังคับใช้กฎหมายนี้ ย้อนกลับไปดูในแผนภาพสามเหลี่ยม ทั้งแนวคิด (Concept of Law) มีอยู่อย่างชัดเจนในเจตนารมณ์ของกฎหมาย และในตัวบทกฎหมาย (Legal Text) ก็มีบัญญัติชัดเจน ดังนั้นจึงต้องมาวิเคราะห์ ในกรณีของการบังคับใช้กฎหมาย (Legal Mechanism) เช่น กรมที่ดิน เจ้าหน้าที่ไม่บังคับใช้กฎหมายหรืออย่างไร ผู้ทำการศึกษาจึงต้องไปค้นคว้าหาข้อมูลว่าเกิดอะไรขึ้นกับกลไกการบังคับใช้กฎหมายนี้

ทักษะสายที่ 2 ทักษะทางพฤติกรรม (Non-Cognitive Skills)

ตัวอย่าง ของทักษะในสายนี้ ได้แก่

1. ทักษะในการแก้ไขปัญหาต่างๆ (ทั้งที่เป็นปัญหาในทางกฎหมายและไม่ใช่ปัญหาในทางกฎหมาย)
2. ทักษะในการเข้าใจเหตุการณ์ หรือ การคิดถึงเหตุการณ์ต่างๆอย่างเป็นระบบ
3. ทักษะในการคิดเชิงสร้างสรรค์ / การคิดในเชิงบวก
4. ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น

5. ทักษะในการมีวุฒิภาวะทางอารมณ์
6. ทักษะในการสื่อสาร นำเสนอ การสรุป การประมวลผลความคิด
7. ทักษะในการเจรจาต่อรอง
8. ทักษะในการตัดสินใจ
9. ทักษะในการปรับตัว การมีความยืดหยุ่นทางความคิด
10. ทักษะในการเข้าใจภาษา(รวมถึง ภาษากาย สีหน้า ท่าทาง ท่าที)
11. ทักษะในการใช้เทคโนโลยี และการรู้เท่าทันเทคโนโลยีนั้น

ส่วนที่ 3 ตรรกะและการให้เหตุผลทางกฎหมาย

ตรรกะ (logic) คือ ความคิดอย่างใช้เหตุผล¹¹ การเรียนกฎหมาย ขึ้นอยู่กับการใช้ภาษาที่เป็นตรรกะอย่างมาก กล่าวคือ การใช้ภาษา กำหนดความหมาย การตีความ และการใช้เหตุผลเชื่อมโยงกัน อย่างมีตรรกะ (สมเหตุสมผล) ในการศึกษาถึงการคิดอย่างใช้เหตุผลนี้ เรียกว่าวิชาตรรกศาสตร์หรือตรรกวิทยา คือวิชาที่ว่าด้วยกฎเกณฑ์การใช้เหตุผล ซึ่งในวิชานี้ มีเป้าหมายหลักในการฝึกฝนให้นักศึกษามีทักษะในการใช้ภาษากฎหมาย ที่มีเหตุผล ทั้งการอ่าน โดยฝึกการอ่านและทำความเข้าใจถึงเหตุผลทางกฎหมาย และการเขียน ที่สามารถเขียนและอธิบายกฎหมายได้อย่างมีเหตุผล รวมไปถึงการปรับใช้กฎหมายอย่างถูกต้อง สมเหตุสมผลด้วย

การคิดและการแสดงออกโดยการใช้ภาษานี้ ทำโดยการกล่าวอ้าง และพิสูจน์ว่าเป็นเหตุเป็นผลกัน โดยจะมีการพิสูจน์อยู่ 2 วิธี คือ นิรนัย และอุปนัย

อุปนัย (Induction) หมายถึง วิธีการสรุปในการค้นคว้าหาความจริงจากการรวบรวมกรณีย่อย ๆ หลายกรณี แล้วนำมาเป็นข้อสรุปแบบทั่วไปว่าเป็นเช่นนั้น เรียกอย่างง่ายว่า การสรุปจากย่อยไปใหญ่ ตัวอย่างเช่น คนทุกคนต้องหายใจ สุนัขทุกตัวต้องหายใจ แมวทุกตัวก็ต้องหายใจ ทั้งคน สุนัข และแมว ล้วนแต่เป็นสิ่งมีชีวิต ดังนั้นสรุปได้ว่า สิ่งมีชีวิตทุกชนิดต้องหายใจด้วยกันทั้งสิ้น

นิรนัย (Deduction) หมายถึง วิธีการนำเอาหลักการที่เป็นความรู้พื้นฐาน อันเป็นหลักการทั่วไปนำไปปรับใช้กับข้อเท็จจริงอันเป็นเงื่อนไขกรณีย่อย ๆ ตามหลักเกณฑ์ที่เรารู้มา เรียกอย่างง่ายว่า การสรุปจากใหญ่ไปย่อย ตัวอย่างเช่น เรารู้หลักการทั่วไปว่า สิ่งมีชีวิตทุกชนิดเกิดมาแล้วต้องตาย อัน

¹¹ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554

เป็นกฎเกณฑ์ทั่วไป จากความรู้นี้ นำไปปรับใช้กับกรณีย่อย ๆ ว่า คนก็เป็นสิ่งมีชีวิต ดังนั้นเมื่อคนเกิดมาแล้วก็ต้องตายสักวันหนึ่ง สุนัขก็เป็นสิ่งมีชีวิต ดังนั้นเมื่อสุนัขเกิดมาแล้ว ก็ต้องตาย ซึ่งสิ่งมีชีวิตทุกชนิดต้องตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์นี้ทั้งสิ้น จึงสรุปได้ว่า ทั้งคนและสุนัข ก็ต้องตายด้วยกันทั้งสิ้น

จากทั้งสองวิธีนี้ จะประกอบไปด้วยสองส่วนด้วยกัน คือ ข้ออ้าง และบทสรุป การพิจารณาข้ออ้างต่าง ๆ เพื่อจะนำไปสู่บทสรุปที่สมเหตุสมผลมากที่สุด การใช้ตรรกศาสตร์มาปรับเข้ากับการใช้กฎหมาย คือการนำเอาข้ออ้างนั้น เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่สมเหตุสมผลมากที่สุด ในการตีความและการปรับใช้กฎหมาย

อย่างไรก็ตาม การใช้เหตุผลกล่าวอ้าง บางครั้งมีการใช้เหตุผลผิด หรือที่เรียกว่า ตรรกวิบัติ (fallacy) คือการกล่าวอ้างแล้วนำไปสู่ข้อสรุปแบบผิด ๆ อาจเป็นไปได้ในรูปแบบดังต่อไปนี้

รูปแบบของตรรกวิบัติ	ตัวอย่าง
การทวนย้อนข้ออ้าง	“คุณยังไม่ถือว่าเป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัย เพราะยังไม่ได้รายงานตัว” ☒ แต่เมื่อย้อนกลับข้ออ้าง ทำให้ผิดตรรกะ “คุณไม่สามารถรายงานตัวได้ จนกว่าคุณจะเป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัย” ☐ คือต้องรายงานตัวก่อน จึงจะมีสถานะเป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัย
การใช้ภาษากำกวม	“เขาหยุดงาน เพราะตาเจ็บ” - คำกำกวม “สามวันจาก นารีเป็นอื่น” หรือ “สามวันจากนารี เป็นอื่น” - การเว้นวรรค “วันนี้ คุณมาทำงานตรงเวลา” - การทำให้เข้าใจว่าทุกวันมาไม่ตรงเวลา
การสรุปนอกประเด็น	“ทำทางวันนี้จะฝนตก เราเลิกอ่านหนังสือกันเถอะ” ฝนตก กับการอ่านหนังสือไม่เกี่ยวข้องกัน ถ้าเปลี่ยนเป็น ฝนตก เราไม่ต้องออกไปข้างนอกกัน จะเกี่ยวข้องกันมากกว่า
การสรุปเกินข้ออ้าง	“คนเรียนจบสูง ๆ บางคน ยิ่งโง่งมมากขึ้น ดังนั้นอย่าเรียนสูงกันเลย” เป็นการสรุปเกินเลยไป คนเรียนจบสูง ๆ ไม่ได้โง่งมทุกคน
การด่วนสรุป	“แม่ไม่ให้ขึ้นไปเที่ยวงานวัดเมื่อวาน แม่ไม่รักฉันเลย” แค่มแม่ห้ามไปเที่ยวเพียงครั้งเดียว
การไม่สามารถเป็นตัวแทน	“รปภ.ที่ไอคอนสยามพูดภาษาอังกฤษเก่งมาก คนไทยนี้เก่งจริง” รปภ.ที่ไอคอนสยาม ไม่ใช่ตัวแทนของคนไทยทั้งหมด
การอ้างสาเหตุผิด	“เมื่อไรนอนดึก เธอก็เป็นหวัดทุกที วันนี้เป็นหวัดมาอีกละ เมื่อคืนนอนดึกละสิ” สาเหตุของการเป็นหวัดอาจมาจากหลายสาเหตุ แม้เขาจะเป็นหวัดจากการนอนดึก แต่คราวนี้อาจจะไม่ได้มาจากการนอนดึกก็ได้
สิ่งที่เกิดขึ้นภายหลังคือผล	“เขาประสบอุบัติเหตุ เพราะเพิ่งไปเปลี่ยนยางรถมา” การสรุปว่าเป็นผล เนื่องจากก่อนหน้านี้ไปทำสิ่งนั้นมา ทั้ง ๆ ที่อาจจะใช่หรือไม่ใช่ก็ได้ ยังไม่ได้มีการพิสูจน์
การเปรียบเทียบผิดฝาผิดตัว (false analogy)	“ทหารคือรั้วของชาติ ดังนั้นทหารต้องไปอยู่ที่ชายแดนเท่านั้น” คือการเปรียบเทียบในเชิงหน้าที่ ไม่ใช่ที่ตั้งว่าต้องไปอยู่ชายแดน

	“การใช้เทคโนโลยีก็เหมือนดาบสองคม คงขายได้ราคาดี” คือการเปรียบเทียบที่การใช้ แต่เอาไปประมาณเป็นราคา จึงไม่ถูกต้อง (ไม่สมเหตุผล)
การอ้างพวก (stereotyping)	“คนเหนือ ใจง่าย” เป็นการเหมารวมทั้งหมด ซึ่งไม่เป็นความจริง แต่ละคนอาจไม่เหมือนกัน
การรวมหมู่ เหมารวมไม่ดูภาพกว้าง (Hasty Generalization)	“นักกีฬาของเราเก่งทุกคน ปีนี้เราต้องได้เหรียญทองเยอะกว่าประเทศอื่นแน่นอน” การดูว่าแต่ละคนเป็นคนเก่ง อาจมีปัจจัยอื่นที่มากกว่านั้น ส่งผลให้ไม่เป็นไปตามที่เราคาดหมาย เช่น แม่นักกีฬาของเราจะเก่ง แต่ไม่มีความตั้งใจเอาชนะ ก็อาจทำให้แพ้ชาติอื่นได้ “บิล เกตส์ กับสตีฟ จ๊อบส์ ก็ไม่ได้จบมหาวิทยาลัย ยังประสบความสำเร็จได้เลย งั้นเราก็ไม่จำเป็นต้องเรียนมหาวิทยาลัยละสิ” คนเรียนไม่จบมหาวิทยาลัย แต่เขาอาจมีความสามารถและอุตสาหกรรมอย่างอื่นที่เรา ยังไม่นำมาประกอบการพิจารณา และในทางตรงกันข้าม คนหลายคนที่ไม่จบมหาวิทยาลัย ล้มเหลวในชีวิตก็มี
การแยกหมู่	“เธอจบจากอังกฤษมาใช่ไหม ไหนเล่าราชนิเวศน์ต่อเลยให้ฟังหน่อย” การรู้ลักษณะโดยรวม แต่เมื่อแยกพิจารณา อาจไม่เป็นไปตามที่สันนิษฐานก็ได้
พวกสุดขั้ว (ไม่มีกลางๆ)	“เนื่องจากเงินบริจาคในปีนี้ได้รับมาน้อย ดังนั้นเงินรางวัลก็จะน้อยลงเรื่อยๆ ไปนะ - ถ้าเงินมันน้อย ก็ไม่ต้องให้รางวัลเลยละกัน” พวกไม่ได้ ก็จะไม่เอาเลย “พวกซ้ายโมย มีสันดานโจร ไว้วางใจไม่ได้ ชาตินี้อายุได้จ้างงานพวกมันอีกเลย” พวกที่ไม่ให้อภัย คนที่เคยทำผิดมา ก็จะผิดไปทั้งชีวิต
การเอาตามคนอื่น (appeal to authority fallacy)	“ในโฆษณาดาราคณนั้นทานวิตามินนี้ทุกวัน รูปร่างดีดี ขึ้นทานวิตามินนี้บ้าง ขึ้นต้องสวยอย่างเขาแน่ๆ” การเชื่อตามคำกล่าวอ้าง โดยไม่ได้พิสูจน์ว่าเป็นจริงหรือไม่ การที่เขาโฆษณา อาจจะได้ใช้ในชีวิตจริงก็ได้ การมีรูปร่างดีของดาราคณ อยู่กับการควบคุมอาหารและออกกำลังกายอยู่เสมอต่างหาก
คนส่วนใหญ่เห็นด้วย คือถูกต้อง (appeal to popularity)	“รถคันหลังก็ฝ่าไฟแดงมา ทำไมตำรวจไม่จับ” การที่ใครๆก็ทำกัน ไม่ได้แปลว่าสิ่งนั้นดีและถูกต้อง
สรุปไปเอง (appeal to ignorance)	“ทานมะละกอจีเอ็มโอไปก่อนเถอะ ยังไม่มีรายงานว่าเป็นอันตรายต่อคนนะ” การยังมาสามารถพิสูจน์ได้ว่าอันตราย ไม่ได้หมายความว่าปลอดภัย สรุปสันนิษฐานไปเอง
การวกกลับไปที่ต้นเรื่อง (begging the question)	“ประเทศเราไม่มีการโกงกินหรอก เพราะมีกฎหมายห้ามการคอร์รัปชันไว้แล้ว” แม้จะมีกฎหมายห้ามหรือกำหนดไว้เป็นความผิด ไม่ได้หมายความว่าจะไม่เกิดเหตุการณ์นั้นขึ้น
ถ้าไม่ทางแรก ก็แปลว่าทางที่สอง (false dilemma)	“ถ้าเธอไม่เลือกลุงตุ้ แสดงว่าเธอเลือกหักก็แน่นอนเลย” ประเทศไทย ไม่ได้มีแค่ลุงตุ้กับหักก็ “จบกฎหมายมาหรือ จบวิทยาศาสตร์ละ” โรงเรียนกฎหมายในประเทศไทย ไม่ได้มีแค่กฎหมายหรือธรรมศาสตร์เท่านั้น
ยิ่งคิดยิ่งไปกันใหญ่ (slippery slope)	“ตื่นสายแบบนี้ เดี่ยวก็โดยไล่ออก ตกลงงาน บ้านถูกยึดแน่นอน” จากสาเหตุเล็กน้อย อ้างอิงจนเลยเถิดไปไกล
ที่แย่กว่ายังมี (fallacy of relative privation)	“ทำไมจับผมคนเดียว ผมใช้แค่มีดแทง คนอื่นใช้ปืนยิงด้วยนะ” การมีคนอื่นทำผิด ยิ่งกว่า การกระทำนั้นก็ยิ่งผิดอยู่ดี

จากตัวอย่างของตรรกะวิบัติที่ยกมาในตารางข้างบน เป็นการสร้างข้อถกเถียงและนำไปสู่บทสรุปที่ผิดเพี้ยนไป ดังนั้นจึงควรระวังเมื่อนำไปปรับใช้ในงานเขียนของตนเอง¹²

¹² อ่านเพิ่มเติมได้ที่ สฤณี อาชวานันทกุล, “Word + Logical Fallacy of the Day” รวมรวมตอนที่ 1 (6 มิถุนายน 2558) จากเว็บไซต์ <https://www.scribd.com/document/270669219/Word-Logical-Fallacy-of-the-Day#download>

การให้เหตุผลโดยทั่วไป เมื่อเรากล่าวอ้างและอธิบาย อย่างสมเหตุสมผล สอดคล้องกับแนวคิด และสามัญสำนึกของคนทั่วไป เราจะทำให้การกล่าวของเรามีน้ำหนัก น่าเชื่อถือ เมื่อเปรียบเทียบการให้เหตุผลโดยทั่วไปกับการให้เหตุผลทางกฎหมาย มีข้อต่างกันคือ การให้เหตุผลทางกฎหมายนั้นมีบรรทัดฐาน ตามแนวคิดและหลักการทางกฎหมายที่ชัดเจน เป็นมาตรฐาน เป็นการให้เหตุผลในการบัญญัติกฎหมาย และในการตัดสินคดี ทำให้สังคมและประชาชน ประจักษ์ในความถูกต้องของการใช้กฎหมายนั้น

ตัวอย่างของการนำไปใช้ในการปรับบทกฎหมายเข้ากับข้อเท็จจริง ให้สมเหตุสมผล

ความจริงที่ 1 ผู้ใดทำร้ายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย

ความจริงที่ 2 ผู้ใดก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิด ไม่ว่าด้วยการใช้ บังคับ ชูเชิญ... หรือด้วยวิธีใด ผู้นั้นเป็นผู้ให้กระทำความผิด และผู้ให้ต้องรับโทษเสมือนเป็นตัวการ

ข้อสรุป ผู้ยุยงให้ผู้ใดทำร้ายร่างกายผู้อื่น ต้องรับโทษเสมือนเป็นตัวการในการทำร้ายร่างกาย

นักกฎหมายต้องให้การให้เหตุผลทางกฎหมายอยู่ตลอดเวลา นับตั้งแต่การบัญญัติกฎหมาย การใช้กฎหมาย และการตัดสินคดี (ผ่านทางกระบวนการนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ) การให้เหตุผลทางกฎหมายอย่างสมเหตุสมผล ทำให้สังคมใช้กฎหมายได้อย่างวิญญูชนปฏิบัติกัน

การนำเอาหลักตรรกศาสตร์มาปรับใช้ในกฎหมาย โดยการนำหลักการทั่วไปมาปรับใช้กับข้อเท็จจริง¹³ ซึ่งในระบบกฎหมายแบบลายลักษณ์อักษร (Civil Law System) ใช้เป็นวิธีการทางกฎหมาย (นิติวิธี หรือ legal method) ที่ต้องปรับใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษรก่อน เนื่องจากเป็นกฎหมายทั่วไป แต่หากเป็นระบบกฎหมายจารีตประเพณี ที่มาของกฎหมายที่เป็นหลักคือคำพิพากษาของศาลที่วางหลักกฎหมายไว้ ตัวบทที่เป็นลายลักษณ์อักษร เป็นบทกฎหมายเฉพาะ ที่ต้องตีความอย่างแคบ

การให้เหตุผลทางกฎหมาย (legal reasoning) อาจทำได้ 3 แบบ ได้แก่

การให้เหตุผลแบบนิรนัย Deduction คือการนำเอาหลักการทั่วไป ปรับใช้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่นกฎหมายในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นหลัก แล้วเมื่อมีข้อเท็จจริงเกิดขึ้น ก็ปรับข้อเท็จจริงเข้ากับข้อกฎหมาย ออกมาเป็นบทสรุปว่าเหตุการณ์นั้น มีผลทางกฎหมายอย่างไร

¹³ อ่านเพิ่มเติมใน ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช, “ข้อสังเกตเกี่ยวกับการให้เหตุผลทางกฎหมายและการตีความในคำพิพากษาของศาล” ประชาไท วันที่ 28 กันยายน 2551 จากเว็บไซต์ <https://prachatai.com/journal/2008/09/18336>

การให้เหตุผลแบบอุปนัย Induction คือการปรับใช้เหตุการณ์ย่อย ๆ เพื่อนำไปสู่การสร้างหลักการทั่วไป เป็นการแสวงหาหลักการจากกรณีที่เกิดขึ้น เพื่อสร้างความถูกต้องชอบธรรมในแต่ละกรณี ให้เหมาะสมเป็นการเฉพาะราย เมื่อมีการสะสมกันของการวางหลักการเฉพาะรายเหล่านั้นแล้ว คดีที่เกิดขึ้น การวางหลักจึงค่อย ๆ ตกผลึก เป็นบรรทัดฐานแห่งคดี (doctrine of precedent induction)

การให้เหตุผลแบบเทียบเคียง Analogy คือการปรับใช้หลักเกณฑ์เดียวกัน กับข้อเท็จจริงที่เหมือนกัน เพื่อให้เกิดผลอย่างเดียวกัน เช่น สมัยก่อน เราใช้รถม้ากัน มีการวางหลักกฎหมายเกี่ยวกับการที่รถม้าชนเสียหลัก วิ่งลงไปยังข้างทาง ทำให้พิชผลของชาวบ้านที่ปลูกไผ่เสียหาย คนบังคับรถม้าชนต้องจ่ายค่าเสียหายที่เกิดขึ้น ในปัจจุบัน พาหนะของเรากลายเป็นรถจักรยานยนต์ การเทียบเคียงคือ การเทียบยานพาหนะ จากรถม้าเป็นรถจักรยานยนต์ ผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ไปแล้วเสียหลักลงข้างทาง ทำให้ทรัพย์สินของเจ้าของที่ดินข้างทางนั้นเสียหาย จึงปรับบทเทียบเคียงกับกรณีรถม้า ให้เจ้าของรถจักรยานยนต์ต้องจ่ายค่าเสียหายให้แก่เจ้าของที่ดิน เป็นต้น

การให้เหตุผลทางกฎหมายจะ “ฟังขึ้น” หรือไม่ขึ้น อยู่ที่ความสมเหตุสมผลของการปรับใช้หลักกฎหมายให้เข้ากับข้อเท็จจริง การอธิบายของผู้ใช้กฎหมายนั้น มีหลายกรณีที่มีการอธิบายเหตุผลทางกฎหมายไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม เนื่องมาจากการไร้เหตุผล หรือการไม่สมเหตุสมผลของการอธิบาย ดังนั้นนักกฎหมายจึงต้องฝึกฝนในการเขียนและการให้เหตุผลทางกฎหมาย

ส่วนที่ 4 การเขียนทางวิชาการ

เป้าหมายในส่วนของการเขียนรายงานนี้ เพื่อจะแนะนำและฝึกทักษะให้นักศึกษา ในการเขียนบทความ รวมไปถึงการทำรายงาน ซึ่งนักศึกษาจะได้ทำอย่างแน่นนอนในการศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อ ฝึกเขียนอย่างมีโครงสร้าง แบบง่าย ๆ **ข้อสำคัญของการฝึกหัดนี้ เพื่อเขียนและเรียบเรียงความคิดให้เป็นระบบ มีการให้เหตุผลทางกฎหมายและการวิเคราะห์ ฝึกการเขียนที่ไม่ใช่การตัดปะ แต่เป็นการเขียนโดยใช้ภาษาของตัวเอง มีระบบการอ้างอิงที่ถูกต้อง**

การจะเขียนงานที่ดีได้ ผู้เขียนต้องอ่าน (การอ่านนี้ ทั้งเพื่อให้ได้ความรู้ความเข้าใจ ได้ข้อมูลแนวคิดและเนื้อหาของกฎหมาย และเพื่อดูเทคนิคการเขียนของผู้อื่น ว่าใช้รูปแบบของการเขียนอย่างไร) คนที่อ่านมาก รู้มาก มักจะเขียนได้ดี เพราะมีคลังความรู้และ การใช้ถ้อยคำ ประกอบกับการมีวิสัยมอง วิเคราะห์ได้ดีขึ้นและการใช้ภาษาได้ดีขึ้น

นอกจากนี้ การเขียนเป็นทักษะอย่างหนึ่งที่ต้องฝึกฝน หมั่นเขียนบ่อย ๆ เวลาเขียนมากขึ้น ก็จะคล่องขึ้น และการเขียนต้องมีการขัดเกลา มีร่างแรก ที่กำหนดโครงสร้าง ประเด็น แล้วไปสืบค้นข้อมูล (ดูเอกสารการบรรยายของอาจารย์อุษณีย์ ที่โพสต์ไว้ใน cmu online) มาประกอบการค้นคว้าและวิธีการอ้างอิง การเขียนอ้างอิงอย่างไร) เพื่อตั้งข้อสังเกตและสร้างข้อถกเถียงได้ เมื่อหาข้อมูลมีประเด็นพอสมควรแล้ว ก็เริ่มร่างโครงที่จะเขียน แบ่งเป็นหัวข้อย่อย ๆ ตั้งประเด็นและมีเหตุผล ข้อมูลสนับสนุน (ข้อมูลที่เขียน แนวคิดที่อ้าง ต้องมีการอ้างอิงเสมอ ดูการเขียนอ้างอิงในเอกสารของอาจารย์อุษณีย์ และดูข้อแนะนำในการเขียนบทความในเอกสารของอาจารย์พรชัย ใน e-document for student เพื่ออ่านประกอบวิธีการ paraphrase) โครงสร้างของการเขียนจะประกอบไปด้วย บทนำ (introduction) เนื้อหา (content) และบทสรุป (conclusion)

การเขียนนี้ เมื่อได้ร่างแรกแล้ว ลองอ่านทวนสิ่งที่ตนเองเขียน ดูว่าอ่านแล้วเข้าใจหรือไม่ นำเสนออย่างที่เราอยากจะบอก สื่อสารหรือไม่ ถ้ามีถ้อยคำหรือประโยคใดกำกวม สับสน ใช้คำฟุ่มเฟือย ก็แก้ไขปรับปรุง (self-editing) แล้วจึงหาเพื่อนช่วยอ่านดูว่าเราสื่อสารเข้าใจหรือไม่ (กระบวนการวางแผนภาพด้านล่างนี้)

อ่านข้อแนะนำสำหรับการเขียนบทความวิชาการ ในไฟล์ PowerPoint

มีตัวอย่างของบทความขนาดสั้น (4 หน้า) ที่แนบมาให้ – สำหรับบทความนี้ ให้นักศึกษาสังเกตการเขียน ว่ามีการจัดโครงสร้างของบทความ เป็น บทนำ, เนื้อหาที่มีการแบ่งหัวข้อย่อย (อย่าลืมย่อหน้า แต่ย่อหน้า ควรมี topic เดียว – ขึ้นประเด็นใหม่ ขึ้นย่อหน้าใหม่), และมีบทสรุป

ส่วนที่ 5 การบ้าน

ให้นักศึกษาเขียนบทความทางวิชาการ ขนาดสั้น 5 หน้า (+ หรือ - ได้ 1 หน้า) โดยมีข้อกำหนดดังต่อไปนี้

- ใช้ front 16 Angsana or Cordia – single space
- ส่งในรูปแบบไฟล์ MS Word ทาง CMU online ภายในวันที่ 15 พฤษภาคม ก่อนเที่ยงคืน
- เรียบเรียง ได้ใจความ มีประเด็นกฎหมาย (อาจเป็นปัญหากฎหมาย หรือปัญหาข้อกฎหมายก็ได้)

ได้) บทวิเคราะห์ สมเหตุสมผล

- ต้องมีเชิงอรรถ แต่ไม่ต้องมีบรรณานุกรม

เกณฑ์ในการตรวจ

1. ต้องมีประเด็นข้อถกเถียง และระบบการอ้างอิง

2. จัดแบ่งเป็นหัวข้อย่อย